

Depremın Zamansızlığı: 6 ve 22 Şubat Depremlerinin Çocukluğunda Deprem Deneyimi Olanlarca Değerlendirilmesi ¹

Tuğba CANBULUT ²

Esmem TEMİZ ³

Öz

Makale Türü Araştırma Makalesi
Başvuru Tarihi 17.04.2024
Kabul Tarihi 27.06.2024
DOI 10.47140/kusbder.1469792

Türkiye, 6 ve 22 Şubat 2023 tarihinde toplam 3 adet 6 ve üzeri şiddetli depremden etkilenmiştir. Bu depremler, yaşadıkları yerler ve zamanların ötesine geçen etkiler yaratmıştır. Bu araştırma ile, 6 ve 22 Şubat'a kadar, hayatlarında en az bir kere depreme maruz kalan insanların 6 ve 22 Şubat depremlerini değerlendirmelerine yer verilmiştir. Araştırmacının amacı, depremin zamana yayılan psiko-sosyal etkilerini deneyimler üzerinden tartışmaya açmaktır. Çalışma, deprem gibi afete dönüşen doğa olaylarının, insanların hayatları üzerindeki etkilerini ele alması bağlamında önemlidir. Araştırma, TÜBİTAK tarafından desteklenen bir proje kapsamında elde edilen bulguların bir kısmını içermektedir. Niteliksel yöntemle tasarlanan araştırmada 10 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan 10 katılımcı, kartopu tekniği ile amaca yönelik örneklem belirleme şeklinde araştırmaya dahil edilmiştir. Görüşmeler, katılımcıların onayı dahilinde ses kaydı alınarak yüz yüze veya çevrimiçi platformlar aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama araçları konuyla ilgili çalışmaların incelenmesi, pilot görüşmelerin yapılması ve etik kurulun önerilerinin dikkate alınmasıyla hazırlanmıştır. Verilerin analizi MaxQda analiz programı ile yürütülmüştür. Elde edilen bulgular kapsamında çocukluğunda deprem yaşayanların 2023 yılında Türkiye'nin toplumsal gündemini oluşturan önemli depremlerden de kendi deneyimleri gibi etkilenmeleri deprem etkisinin zamansızlığını; toplumsal dayanışmanın herhangi bir deprem deneyiminde politik kararların önüne geçebildiğini; çocukluğun inşasında deprem deneyiminin kırılmalığı pekiştirici bir rolü olabileceğini tartışmaya açmak mümkün olabilmıştır.

Anahtar kelimeler: deprem deneyimi, çocukluk deneyimi, 6 Şubat, 22 Şubat, 6 ve 22 Şubat depremleri

Atıf için: Canbulut, T., Temiz, E. (2024). Depremin Zamansızlığı: 6 ve 22 Şubat Depremlerinin Çocukluğunda Deprem Deneyimi Olanlarca Değerlendirilmesi. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1), 57-86.

¹ Bu çalışma, TÜBİTAK tarafından desteklenen 1919B012309398 numaralı proje verilerinden üretilmiştir.

²Sorumlu Yazar: İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi, tugba.canbulut@iuc.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0055-1684>

³İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi, temizesme2003@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0005-8957-5656>

Evaluation of the 6 and 22 February Earthquakes by Those Who Experienced Earthquakes in Their Childhood ⁴

Tuğba CANBULUT ⁵

Esme TEMİZ ⁶

Abstract

Article Type
Research Article

Application Date
2024-04-17

Acceptance Date
2024-06-27

DOI
10.47140/kusbder.1469792

Türkiye experienced 3 significant earthquakes of magnitude 6 or higher on February 6th and 22nd, 2023, leaving lasting effects regardless of location or time. This research provides space for individuals who have experienced earthquakes at least once in their lives before February 6th and 22nd to evaluate the earthquakes of February 6th and 22nd. The researcher aims to explore the psychological and social impacts of earthquakes over time through personal experiences. It sheds light on how natural disasters like earthquakes shape people's lives. The research presents findings obtained within the scope of a project supported by TÜBİTAK and it involves qualitative methods, including in-depth interviews with 10 participants selected through purposive sampling using the snowball method. Interviews, conducted face-to-face or online with consent, were recorded for analysis. Data collection tools were developed by reviewing relevant studies, conducting pilot interviews, and following ethical guidelines. Analysis was performed using the MaxQda program. The study discusses the enduring effects of earthquakes, the capacity of social cohesion to override political decisions during such crises, and how childhood experiences of earthquakes can amplify vulnerability, evident in how individuals were impacted by significant earthquakes in 2023, reflecting their own past experiences.

Keywords: Earthquake experience, childhood experience, 6 February, 22 February, 6 and 22 February earthquakes

For Reference: Canbulut, T., Temiz, E. (2024). Evaluation of the 6 and 22 February Earthquakes by Those Who Experienced Earthquakes in Their Childhood. *Kırklareli University Journal of Social Sciences*, 8 (1), 57-86.

⁴ This study was produced from project data numbered 1919B012309398, supported by TÜBİTAK.

⁵ Corresponding Author: İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi, tugba.canbulut@iuc.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0055-1684>

⁶ İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi, temizesme2003@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0005-8957-5656>

Giriş

Türkiye, 2023 yılı Şubat ayında ikisi 6 Şubat'ta Kahramanmaraş merkezli, biri 22 Şubat'ta Hatay merkezli gerçekleşen 6 ve üzeri şiddetli depremlerle etkilenmiştir. Bu depremlerden Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Kilis, Şanlıurfa, Adana, Osmaniye, Diyarbakır ve Elazığ'da yıkım, can kaybı, sosyal, psikolojik ve fiziksel hasarlar olarak etkilenmiştir. Depremler geniş bir coğrafyayı direkt etkilerken, sınırları aşan bir afete dönüşmüştür. Depremin sadece yaşandığı yer ve zamanda kalmadığını, etkisi giderek yayılan bir hale büründüğünü görebilmek mümkün olmuştur. Bu araştırma ile, söz konusu depremlerin giderek yayılan etkilerinin izlerini yakalayan bireylere odaklanılmıştır. Kendi çocukluklarında deprem deneyimleri olan bu bireylerin, 2023 yılı depremlerine bakışları, kendi deneyimleri ile 2023 depremlerini direkt yaşayanlara dair gözlemlerini karşılaştırmaları söz konusu olabilmektedir. Bu araştırma ile iddia edilen şudur ki, deprem yaşandığı yer ve zamanla kısıtlı kalmayan bir doğa olayı olarak, hayatlarında bir kere depreme maruz kalan insanlara süregelen etkiler bırakmaktadır. Araştırmanın amacı, deprem deneyiminin an'da kalmadığını açığa çıkaran deneyimler üzerinden depremin zamansızlığını ortaya koymaktır. Bu bağlamda araştırma kapsamında belirlenen sorular şu şekildedir:

1. Depremin süregelen etkileri nelerdir?
2. Deprem deneyimi çocuklar/çocukluk üzerinde nasıl etkiler bırakmaktadır?
3. Deprem deneyimine sahip olmak, bireylerin, diğer depremlere dair görüşlerini nasıl şekillendirir?

Anlatılar ve alan yazının bir araya gelmesi ile oluşan başlıklar, alanyazının araştırma konusu ile ilgili olan kısmı, bulguların tartışılarak paylaşılması ve sonuçtur.

Depremi Deneyimlemek

Deprem, doğanın değişime yönelik hareket halinde olma biçimlerinden biridir. Depremin olmaması doğadaki değişimin ivme kaybettiği ve aynışmanın başladığı şeklinde yorumlanabilir ki bu hareket halindeki düzenin kaosa sürüklenmesi demektir. Şu durumda 'keşke hiç deprem olmasa' serzenişini, 'depremler afete dönmese ne olurdu' sorusuna çevirmek önemlidir. Neticede, Türkiye'de deprem deneyimi, yıkımla, kayıpla, yaralanmayla ve bunlara bağlı travmaların oluşumuyla ilişkilidir. Deprem deneyiminin afet deneyimine dönüşmemesi için ise aktif mücadele önemlidir.

Deprem deneyiminin arka planında hem birey, hem (sivil) toplum hem de devlet olarak aktör haline gelmek ve depremin afete dönüşmesine sebep olan işleyişlerle mücadeleyi güçlendirmek gerekir. Şıvgın ve Afacan bunu şöyle ifade ederler: "Devletler mücadelede çok önemli bir rol oynarken; bireyler farkındalık ve çözüm için harekete geçme noktasında aktör haline gelebilir. Bireylerin aktör olarak hareket ettiği bir küresel mücadele sisteminde devletler de konuyu daha sıkı ele alacaklardır. Böylece kalıcı, başarılı ve istenen noktaya ulaşılabilir" (2020: 143). Deprem sonrasında

yaşanan her ne ise, ne birey ne de devlet bu akışın dışıında değildir. Sorumluluğu birlikte göğüslemek bu sebeple elzemdir. Aynı suyun içinde akmak ve sorumlulukta uzlaşmak bir dayanışma örüntüsü içerir.

İletişim Biçimleri

Depremın kişisel deneyimlenmesinde iletişim biçimlerini konuşmak önemlidir. Zira dayanışma geliştirmek, depremin afete dönüştüğü durumlarda ayrışmaların ve ötekileştirmenin önüne geçen bir durum halini alır. Bireyler hem kendi aralarında hem devletle hem de diğer toplumlarla dayanışma geliştirirler. Çil (2024) Cumhuriyet tarihindeki en yıkıcı ve ölümcül depremleri olarak nitelendirdiği 6 Şubat depremlerinde gelişen ulus aşan dayanışma örüntülerini Almanya'daki Türkler üzerine yazdığı inceleme yazısıyla ortaya koymaktadır. Afetin ardından insanların deprem olan ve olmayan birçok yeri afetle mücadele alanına dönüştürdüğünü ve dayanışmanın burada oldukça önemli bir adım olduğunu belirtmektedir. Dayanışma örnekleri her biri bir diğerini daha yüksek motivasyonla getiren başka örnekleri doğurmuştur. Fakat burada direnç meselesi de önemlidir. Gerek dayanışmayı devam ettirmek, gerek dayanışma örneklerinin içinde kalabilmek, gerekse psikolojik hazır oluşu kaybetmemek yüksek direnç gerektirmektedir. Afet dirençli olma halinin ne kadar yükselebileceğine dair sınırları da genişleten bir durumdur. Ulusal dayanışma örüntülerinin izlenebileceği akademik yazın ise bu konuda kısıtlı kalmaktadır. Sivil alanda faaliyet gösteren kuruluşların raporları oldukça kıymetli olmalarına rağmen akademik bilgi birikimine beklenen katkıyı sunmamaktadır.

Depremın etki gücü birbirine destek olmaya çalışmakla arttığı gibi, medyanın da buradaki etkisi yadsınamaz. Demir'e göre (2023: 714) medya toplumun haberleşme, bilgilenme ve eğlenme ihtiyacını karşılar; kamu vicdanını temsil ve müdafaa etmek, meseleleri farklı yönleriyle göstererek toplumsal kaniyi beslemek, temel kişisel ve yapısal haklara riayet etmek ve hem çeşitliliğe sayđı duymak hem de toplumsal entegrasyonu pekiştirmek gibi görev ve rollere sahiptir. Bir başka ifadeyle, medya manipüle etmemeli, kişilik haklarına ve mahremiyete sayđılı olmalı, yargılayıcı olmamalı, malumat yığını oluşturmamalı, yanıltmamalı, ifade özgürlüğüne sığınarak kötülüğu kıskırtmamalı ve buna zemin hazırlamamalıdır.

Asa ve Doğan-Güllüpinar (2023: 297) haberlerde depremle ilgili oluşturulan çerçevenin izleyicinin bakış açısını geliştirmesi açısından önemli bulmakta, öteki, içeride olan ve dışarıda kalan/tutulan grupların konumlarına dikkat çekmektedirler. Bununla birlikte depremzede ve mağduriyet gibi kelimeleri bir arada kullanmanın da haberlerde sık görülen bir durum olduğunu söylemektedirler.

1999 Marmara Depreminin yeni tartışma alanları açtığını belirten Kolukırık ve Tuna (2009) deprem sonrası medyaya yansıyan haber ve yazılara dair yaptığı içerik

analizinde “insan/mezan ilişkilisinin gözden geçirilmesine; proje üretebilme ve sonuçlarını izlemenin gerekliliğine; çevreyle olan ilişkilerimizin bir kültür ve varoluş sorunu olduğunun içselleştirmesine ihtiyaç olduğuna; yardımlaşmaların dünya barışına katkı sağlayacağı, insanın merkeze alındığı ve uluslar arasındaki önyargıların eritilmesinde önemli olduğuna; sivil girişimlerin toplumsal ihtiyaçlar ve beklentiler noktasında daha reel politik uygulamalara yapacağı katkıların tartışılmazlığına; sivil girişimlerin birey devlet ilişkilerini güçlendirici ortak sahiplenmelere yol açıcı tarzda ilerletilmesinin önemine” değinmektedir.

Serin ve Ünlü’ye göre (2024: 13) “uzman ve yetkililer tarafından “yüzyılın felaketi” olarak adlandırılan ve her saniyenin insan hayatı için önemli olduğu böylesine büyük bir afetin ardından meydana gelen dezenformasyonlar engellenememiş; birçok insanın korku ve panik ortamına sürüklenmesine, endişelerin artmasına, zaman, ekipman ve insan gücünün gereksiz kullanılmasına neden olmuştur. Tüm bu sonuçlara ek olarak bu kadar fazla dezenformasyon haberlerine rağmen insanların Twitter kullanımlarındaki artış dikkat çekmektedir. Bu duruma bakıldığında ise insanların geleneksel medya ve yetkililerden gelen bilgilere tam olarak güvenemedikleri için Twitter gibi sosyal medya platformlarından bilgi edinmeye çalıştıkları çıkarımını yapmamızın çok da yanlış bir çıkarım olmayacağı ortadadır”. Yıldırım da (2023) bu konuda benzer düşünmekte ve ilk saatlerden itibaren bir acil durum platformu gibi kullanılan Twitter’da deprem ile ilgili veri akışının çok hızlı olduğunu ve diğer medya araçlarından elde edilen bilgilerin de burada çok hızlı bir şekilde yaygınlaştığını söylemektedir.

Çocukların Depremle İlişkilenmeleri

Çocuklar, deprem deneyiminin kötü sonuçlarından en çok etkilenen gruplar arasında görülmekte ve çocukların afet direnci geliştirebilmeleri ile ilgili akademik çalışmalar yürütülmektedir. Gibb ve arkadaşlarına göre (2022: 90) afetler bir kör nokta yaratmaktadırlar. Bu kör nokta kritiktir; cinsiyet, cinsellik, ırk, etnik köken, sosyoekonomik durum, göçmenlik durumu, engellilik, din, dil durumu ve sağlığın diğer sosyal belirleyicileri ile bağlantılı mevcut eşitsizlikler afetler sırasında daha da kötüleşir. Toplumların kırılma seviyesi yükseldikçe afetlerden etkilenme oranlarının da arttığını belirten Winangsih ve Kurniati (2019), afet azaltma döngüsünün bir çeşit kırılma ile mücadele içerdiğinin altını çizerler. Toplumsal kırılma, afete nerede ve nasıl yakalanacağı belli olmayan çocukların öznel kırılma seviyelerini de tetikler.

Çocuklara ve gençlere afetlerin ve acil durumların nedenlerini ve sonuçlarını öğretmek, aynı zamanda önleyici davranış ve tutumları teşvik etmek toplumun direncini geliştirmek için de önemlidir (Rodríguez-Giralt ve ark., 2020: 25-a). Kousky (2016: 73), doğal afetlerin çocuklara orantısız bir şekilde zarar verebileceği ve genellikle uzun süreli etkileri olabileceği üç yolu ele alır. Birincisi, afetler çocukların

fiziksel sağlığına zarar verebilir. Dahası, afetler, afetle ilgili olmayan hastalıklar için bile tıbbi bakıma erişimi kesebilir. İkincisi, afetler zihinsel sağlık sorunlarına neden olabilir. Afetler sadece stresli ve korkutucu olmakla kalmaz, aynı zamanda çocuklar evlerine ve eşyalarına verilen zarardan psikolojik zarar görebilirler; göçten; sevdiklerini kaybetmenin üzüntüsünden; ebeveynlerin veya bakıcıların strese maruz kaldığını görmekten; ihmal ve istismardan; ve sosyal ağlardaki, mahallelerdeki ve yerel ekonomilerdeki arızalardan. Üçüncüsü, afetler aileleri yerinden ederek, okulları tahrip ederek ve zor zamanlarda ailelerinin geçimini sağlamalarına yardımcı olmak için çocukları işgücüne iterek çocukların eğitimini kesintiye uğratabilir.

Eğitimin afet dirençliliğindeki rolü çeşitli araştırmaların gündemine girmiştir. Çevreye ve çevresel sorunlara karşı duyarlı bireyler yetiştirmek için kuşkusuz ilk eğitimin ailede verilmesi gerekir. Çevre anlayışı ile çocuklarına iyi bir rol model olabilen ebeveynlerin sayısının artması çevre sorunları ile mücadele gücünü de artıracaktır. (Duran, 2023:106)

Rodríguez-Giralt ve arkadaşlarına göre (2020-c) çağdaş zorluklar, muhtemelen her zamankinden daha fazla, felaketleri sadece bir güvenlik meselesi olarak değil, aynı zamanda bir bakım meselesi olarak yeniden düşünerek afet riskinin azaltılmasını toplu olarak yeniden ifade etmemiz gerektiğini kanıtlıyor. Muzenda Mudavanhu (2016), afetlerde çocuk ihmal ve istismarını önlemek için çocukları kırılgan grup haline getiren durumların göz ardı edilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Örneđin çocukların fotoğraflarının çekilmemesi ve bilgileri dışında kullanılması bunlardan biri olarak ele alınmıştır. Ayrıca afetlerden kaynaklanan geçim kaynağı kaybı aşırı yoksulluğa yol açabilir ve okul terklerine ve yetersiz beslenmeye yol açabilir. Okulu bırakmak, etkilenen çocuklar, özellikle de kızlar için erken evliliklere yol açabilir ve onların bir yoksulluk kısır döngüsüne hapsolmalarına neden olabilir.

Afetlerin çocukları kırılganlaştırabileceğine ek olarak ülkelerin koşullarının da buna zemin oluşturması söz konusudur.

Cerna-Turoff ve arkadaşları (2021: 13) afet sonrasında çocukların karşılaştıkları ihmal ve istismar durumlarının afetin yaşandığı ülkelerin kalkınma ve gelişmişlik düzeyiyle ilgili olduğuna değinmektedirler. Afet sonrasında barınma ve yaşam koşullarının güvenliği, doğal afetler sonrasında çocuklara yönelik cinsel şiddet riskini doğrudan doğruya ortaya çıkarmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde yaşayan bireylerin, bireysel düzeyde daha kötü ruh sağlığı göstergeleri göz önüne alındığında, doğal afetlerden sonra çocuklara karşı şiddet uygulama riskinin potansiyel olarak daha yüksek olduğunu, aynı zamanda sosyal güvenlik ağlarının ve koruma sistemlerinin genellikle sağlam olmaması nedeniyle riskin yükseldiğini belirtirler.

Peek ve arkadaşları (2018) afetlerde çocukların duygusal sağlığı ile ilgili çalışmalara dikkat çektikleri araştırmalarında, bu çalışmaların ağırlıkla müdahale ve iyileşme aşamalarında yürütüldüğünü belirtirler. Çünkü çocuklar, kendilerine bakmakla yükümlü yetişkinlerin afet sonrasındaki tüm süreçleriyle senkronizedirler. Bir diğer değişler, yetişkin ne yaşarsa çocuk da aynı süreçten geçer. Üstelik çocuklar, bu süreçte pasif değillerdir. Yetişkinlerin yetişemediği durumlarda akran dayanışması sergilerler. Sadece akranlarla dayanışma değil, etraflarında yetişkinlerin afet sonrası iş ve eylemlerinin yardımcıları olarak da afet sahnesindedirler. Çocuklar sonuçlarla yüzleşmede bu kadar aktifken, afetlere hazırlık aşamasındaki planlamalarda da yer almalıdırlar.

Karabulut ve Bekler (2009: 374) doğal afetlerin çocuklar ve ergen bireyler üzerindeki fiziksel, sosyal, davranışsal ve psikolojik olumsuz etkilerinin azaltılabilmesi için yapılması gerekenleri şöyle sıralamaktadırlar: Afet ve acil yardım planlarında çocuk ve ergenlerin temel ihtiyaç ve kapasitelerinin gözetilmesi; çocuk ve ergenler için afet farkındalığı eğitimleri hazırlanması ve afetin korku uyandıracak bir bilinmeyene dönüşmesinin engellenmesi, bu eğitimler için sosyal medyanın aktif kullanımı; eğitimleri verecek (öğretmen, sağlık çalışan vs.) kişilerin de farkındalıklarının yükseltilmesi; üniversite öğrencilerinin afete yönelik çalışmalarının desteklenmesi; afet sonrası çocuk ihmal ve istismarının önlenmesine yönelik çalışmalarda yerel-ulusal müzakerenin sağlanması.

Afete Dirençli Politikaların Çocuk Katılımıyla Planlanması

Çocukların risk algılarını anlayabilmek ve bu algıyla şekillenen farkındalıklarını politika yapıcılara iletebilmeleri sağlamak gereklidir. Bunun yolu da çocuklar ve gençlerin özel ihtiyaçlarını ve kapasitelerini içerecek şekilde yerel afet yönetimi politikaları ve planlarını etkilemek ve farkındalığı artırmak için çocuklar, gençler, uygulayıcılar ve politika yapılarla karşılıklı öğrenme alıştırmaları yapmalarından geçmektedir. Ayrıca bu diyalogun ulusal politika tartışmaları platformuna taşınması da önemli bir adımdır (Grisi ve ark, 2020: 38-9).

Fothergill'e göre (2023) çocuklar ve gençler afet öncesinde, sırasında ve sonrasında savunmasızdırlar. Bir felakette, birçok çocuk ve genç ailelerinde, okullarında, barınmalarında, sağlıklarında ve sağlık hizmetlerine erişimlerinde, arkadaşlıklarında ve hayatlarının diğer önemli alanlarında eşzamanlı ve sürekli aksaklıklar yaşarlar. Öte yandan, güçlü yönleri ve mücadeleye dair kapasiteleri ile krizlerin tüm aşamalarında aktif rol oynayabilirler. Pasif kurban olarak görülmeyp, sorumluluk almanın iyileştirici gücü ile donatıldıklarında, çocukların afetle mücadele planlamasına dahil edilmelerinin önemlidir.

Rowland ve arkadaşları (2020) çocukların yerel alanda afet riskine yönelik projelerde katılımcı bir şekilde yer almalarının önemine değinirler. Özellikle, çizimler, storyboard'lar, 3D modeller, kronolojik zaman çizelgeleri, foto-ses, topluluk haritalama, katılımcı tiyatro ve dijital araçlar gibi farklı etkinliklerin farklı durumlarda nasıl kullanılabileceğini ve farklı bağlamlardan ve geçmişlerden gelen çocuklarla nasıl çalışılabileceğini örneklerler. Bu çalışmalarla afet riskine yönelik proje katılımcıları genel afet bilgisinden daha yerel odaklı bir tartışmaya doğru teşvik edilirler. Kendi topluluklarında meydana gelebilecek felaketleri incelemeyi, etki açısından sıralamayı ve bu tür olayların onlar üzerindeki etkisini yansıtmayı amaçlarlar. Rodríguez-Giralt ve arkadaşları da (2020-b) çocukların katılımını öncelikleyen afet politikaları geliştirilmesi konusunda çeşitli öneriler sunabilecekleri bir araştırma yürütmüşlerdir. Çocukların kendi yeteneklerini gözetir ve bu sayede özgüvenlerini besler şekilde katılım hakkından yararlanmayı ilke edinmişlerdir. Saha gezileri, topluluk konuşmacılarının katılımı, oyunlar, modelleme ve topluluk haritalama gibi 'geleneksel olmayan' yöntemler kullanmışlar ve bunun, bilgi veya talimatların çocuklara farkındalık yaratmaya yönelik bilgi ve talimatlar iletmekten daha etkili olduğunun altını çizmişlerdir. Delicado ve arkadaşları da (2020: 91) Afet Risk Azaltma uygulamalarında toplum direnci oluşturmak için farklı sesleri, bilgileri, fikirleri ve eylemleri dahil etmeyi amaçlayan daha geniş katılımcı ekosistemlere çocuk ve gençlerin katılımlarına değinirler.

Yöntem

Araştırma Tasarımı

Bu çalışma, Tübitak tarafından desteklenen bir proje kapsamında toplanan verinin bir kısmını içermektedir. Proje, niteliksel yöntemle tasarlanmış, deneyimler ve karşılaştırmalar içeren görüşmelerle yürütülmüştür. Bu yazıya dahil edilen kısmında en az 1999 Marmara (Gölcük) depremini yaşamış 10 görüşmecinin kendi deneyimleri ile 6 ve 22 Şubat 2023 Depremlerine dair karşılaştırmalarını içeren anlatılarıdır.

Niteliksel Yöntemin Tercih

Her bir katılımcının sesinin duyulması bu çalışmaya önemli katkılar sağlamaktadır. Bu seslerin detaylarının da çok önemli olduğunu Merriam (2018: 14) "nitel araştırmanın bütün amacı, insanların hayatlarını nasıl anlamlandırdıklarıyla ilgili bir anlayış geliştirmek, anlamlandırma sürecinin ana hatlarını çizmek ve insanların deneyimlerini nasıl yorumladıklarını tarif etmektir" cümlesiyle ifade etmektedir. Benzer şekilde Bal (2016) nitel araştırmaların derinlerde olanı ve günlük hayatın akışında kaybolanı öne çıkarmayı amaçladığını belirtmektedir. Berg ve Lune (2019: 13) "Nitelik bir şeyin ne, nasıl, ne zaman, nerede ve nedeni -özü ve ortamı- ile ilgilidir. Bu şekilde nitel araştırma eşyanın anlamları, kavramları, tanımları, özellikleri, mecazları, sembolleri ve tariflerine

gönderme yapar” diyerek öze ve ortama dikkat çekmektedirler. Buran da (2017) böyle bir araştırma yürüten bir araştırmacıdan sürecin özünü anlamaya yönelik ve doğal ortamın getirdiklerini de sonuna kadar dikkate alacağı bir tutum bekleneceğini söylemektedir. Son olarak Güler ve arkadaşlarına (2015: 41) göre niteliksel yöntem, araştırmalara konu olan bireylerin olaylara, deneyimlere veya problemlere yükledikleri anlamları bulup çıkarmayı ve anlamayı amaçlamaktadır.

Veri Toplama

Çalışma Grubunun Belirlenmesi, niteliksel araştırmalarda örneklem genişliği kuralı yoktur ve anlatılar tekrar edilmeye başlandığında araştırma doyuma ulaşır. Bu bağlamda, katılımcıların evreni temsil güçlerinden ziyade araştırma konusuyla ilgilerine bakılmıştır. Makale kapsamında çocukluğunda deprem deneyimi olan 10 katılımcının 6 ve 22 Şubat depremlerine ilişkin değerlendirmeleri derinlemesine görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Katılımcılara amaca yönelik örneklem belirleme ve kartopu tekniğiyle ulaşılmıştır (Patton, 2002). Veriler derinlemesine görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşmeler, yüz yüze veya çevrimiçi görüntülü görüşme imkanı sunan programlardan biri (zoom veya googlemet) ile yapılmıştır. Görüşmeler yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Katılımcılar, araştırma sürecine dair bilgilendirilmişlerdir; onam formları kendilerince imzalanmıştır; görüşmelerde katılımcıların onayı ve bilgisi dahilinde ses kaydı alınmış, ses kayıtları yazıya dökülmüştür.

Veri toplama formu, afet sosyolojisi alanında niteliksel çalışmalar yapan psikososyal çalışmacılarla yapılan pilot görüşmelerin yönlendirmesi, alan yazının desteği ve TÜBİTAK proje başvurusu esnasındaki etik kurul önerileri göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Bu çalışma dahilinde, formun, katılımcıların kendi deprem deneyimlerine dair anlatılarını, bu deneyimin ardından gelişen/değişen gündemlerini, 6-22 Şubat depremlerine yönelik karşılaştırmalı görüşlerini, 6-22 Şubat depremlerinin etkilerine dair yorumlarını elde etmeye yönelik soruları değerlendirmeye alınmıştır.

Veri Analizi

Yazıya dökülen ses kayıtlarının analizi MaxQda Analiz Programı kullanılarak yapılmıştır. Niteliksel kodlamalar araştırmacılarca ayrı ayrı ve kontrollü şekilde yapılmıştır. Kodlamalarda iki aşama söz konusudur. Öncelikle alan yazın bilgisi, pilot çalışmanın getirileri ve etik kurulun önerileri doğrultusunda temalar oluşturulmuştur. Temaların altındaki kodlamalar araştırma ekibi tarafından öncelikle ayrı ayrı ve serbest çağrışımla, ardından araştırma ekibince birlikte ve kontrollü bir şekilde veri olarak kullanılmaya hazır hale getirilmiştir.

Bulgular bölümünde görülebileceği üzere, alıntı cümleleri içinde renklendirmeler yapılmıştır. Renklendirme yapılmış ise hangi rengin neye vurgu yaptığına dair bilgi alıntılarının önündeki paragrafta belirtilmiştir. Alıntı metinlerinin her biri, kendine özgü

bir bağlam içerisinde. Bu durumda, metnin tamamı önemli hale gelirken, bazı metinlerde yapılan renklendirmeler ise dikkati odaklamaya yönelik tercih edilmiştir. Kodlamanın ardından, hiyerarşik kod-alt kod haritası, matris, kelime bulutu ve yoğunluk grafikleri ile analiz yapılmıştır.

Araştırma Etiği

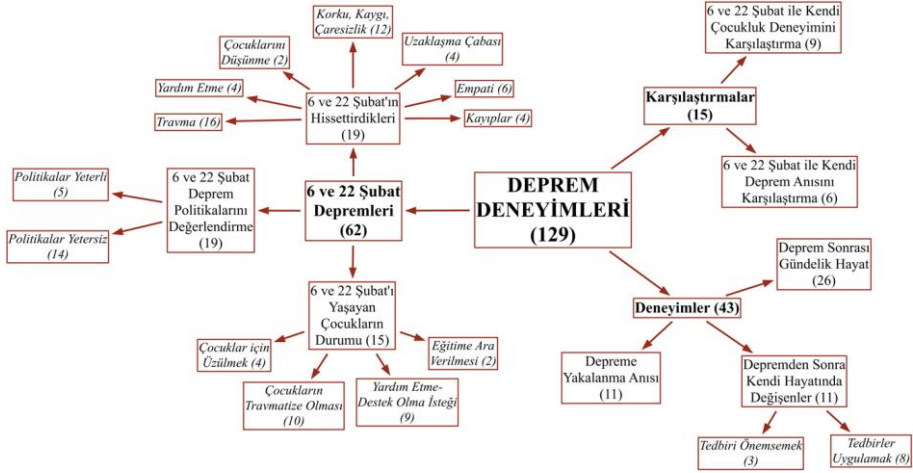
Araştırmanın etik kurul onayı, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan alınmıştır. Veri toplama sırasında veya analizinde herhangi bir etik ihlale mahal verilmemiştir. Araştırma, katılımcılarından herhangi birinin araştırmaya katıldığı için etiketlenmesine ve bir yaptırımla karşılaşılmasına izin vermemek üzere kurgulanmıştır. Bu bağlamda araştırma ekibinin öncelikli rolü, katılımcıların anonimliğini sağlamaktır. Buna ek olarak araştırmacılar, karşılıklı imzalanan onam formu ile katılımcıların olduğu kadar kendi iyilik hallerini de gözletmişlerdir.

Güven Duyulabilirlik

Kümbetoğlu (2020) niteliksel yöntemle tasarlanan çalışmalarda geçerlik ve güvenilirlik durumunu güven duyulabilirlik şeklinde açıklamaktadır. Ölçümden ziyade ölçütlere odaklanmaya; epistemoloji temelinde araştırmaya konu olan sosyal meselenin veri tekrarına müsaade etmeme haline dikkat etmeye; geçerliliğin ise içsel olduğuna ve araştırma ekibinin fikir birliğine dayandığına vurgu yapmaktadır.

Bulgular

Şekil 1’de görüldüğü üzere, 6 ve 22 Şubat 2023 depremlerinden önce bir başka deprem yaşamış 10 görüşmecinin anlatıları deprem deneyimleri temel başlığında toplanmıştır. Anlatılar görüşmecilerin kendi deprem deneyimlerini, 6 ve 22 Şubat depremlerine bakışlarını ve her ikisini karşılaştırmayı içermektedir. Görüşmecilerin kendi deneyimleri depreme yakalanma anısı, deprem sonrası gündelik hayat ve depremden sonra hayatlarında değişenler; 6 ve 22 Şubat depremlerine bakış 6 ve 22 Şubat’ın hissettirdikleri (travma, yardım etme, çocuklarını düşünme, korku-kaygı-çaresizlik, uzaklaşma çabası, empati, kayıplar), 6 ve 22 Şubat deprem politikalarını değerlendirme (yeterli ve yetersiz), 6 ve 22 Şubat’ı yaşayan çocukların durumu (çocuklar için üzölmek, çocukların travmatize olmaları, yardım etme-destek olma isteği, eğitime ara verilmesi); karşılaştırmalar ise 6 ve 22 Şubat ile kendi deprem anısı ve kendi çocukluk deneyimini karşılaştırma şeklinde kodlanmıştır.

Şekil 1. Hiyerarşik Kod-Alt Kod Haritası

Kod Matrisi (Şekil 2), katılımcıların belirlenen kodlardaki anlatı yoğunluklarını tek tek göstermektedir. Katılımcılardan K 3'ün deneyimler, karşılaştırmalar ve 6 ve 22 Şubat deprem politikalarını değerlendirmeye dair yoğun anlatısı gözlenmiştir. K4 ve K6'nın ise deneyimlere dair anlatılarının diğerlerine göre yoğun olduğu görülmektedir.

Katılımcıların hepsi en az 1999 depremini yaşamışlardır. Depreme yakalanma anısına sadece K 5 değinmemiştir.

K1, 6 ve 22 Şubat deprem politikalarını yoğunlukla yeterli, az yoğunlukla yetersiz bulmuştur. Politikaların yeterli olduğunu düşünen bir diğer katılımcı ise K2 olmuştur. Politikaların yetersizliğinden bahsedenler ise K3, K5 ve K9 olmuştur.

K1 ve K10'un 6 ve 22 Şubat'ın hissettirdikleri ve 6 ve 22 Şubat'ı yaşayan çocukların durumlarına dair hiç anlatılarının olmaması dikkat çekicidir.

Kod Sistemi	(K 1)	(K 2)	(K 3)	(K 4)	(K 5)	(K 6)	(K 7)	(K 8)	(K 9)	(K 10)
DEPREM DENEYİMLERİ	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Deneyimler	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Depreme Yakalanma Anısı	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Deprem Sonrası Gündelik Hayat	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Depremden Sonra Kendi Hayatında Değişenler	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Tedbirler Uygulamak	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Tedbiri Önemsemek	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Karşılaştırmalar	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
6 ve 22 Şubat ile Kendi Deprem Anısını Karşılaştırma	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
6 ve 22 Şubat ile Kendi Çocukluk Deneyimini Karşılaştırma	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
6 ve 22 Şubat Depremleri	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
6 ve 22 Şubat Deprem Politikalarını Değerlendirme	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Politikalar Yeterli	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Politikalar Yetersiz	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
6 ve 22 Şubat'ı Yaşayan Çocukların Durumu	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Eğitime Ara Verilmesi	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Yardım Etme-Destek Olma İsteği	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Çocukların Travmatize Olması	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Çocuklar için Üzölmek	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
6 ve 22 Şubat'ın Hissettirdikleri	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Korku, Kaygı, Çaresizlik	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Kayıplar	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Empati	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Travma	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Uzaklaşma Çabası	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Yardım Etme	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Çocuklarını Düşünme	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•

Şekil 2. Kod Matrisi

Deneyimler

Depreme Yakalanma Anına Dair Anlatılar

Şekil 3, depreme yakalanma anı kodunda en sık tekrarlanan 40 kelimeyi içermektedir. Dikkat çeken ilk 10 kelime deprem, sarsıldıık, korkunç, sallantı, elektrikler, uğultu, güröltü, köpek, ev ve travmadır. Görselin hemen ardından anlatılara da yer verilmiştir.

Şekil 3. Depreme Yakalanma Anı Kodunda En Sık Tekrarlanan 40 Kelime

“Çok geç saatte yattım, bir buçuk gibi. Gökyüzü çok parlak, çok aydınlık, yıldızlar çok yere yakındı. Köpek çok fazla, köpek sesi vardı. Yattık sonra önce bir uğultu sesle uyandım ben yani sallantıdan önce bir ses geldi sonra sallantı başladı. Direk ayağa kalktık

bütün ev sallanmaya başladı çok korkmuştuk. Gerçekten travma yani benim için hala. Çok uzun sürdü, 45 saniye sonra aşağı indik, 2-3 hafta sokakta yattık. Çok travmatikti gerçekten” (K 1).

“Evet, şöyle oldu biz Yalova’da yakalandık. 99 depremini bulduğumuz bina çöktü. Biz en üst kattaydık binamızın altındaki herkes vefat etti. Bir tek biz en üst kattan çıktık, ailecek kendimiz çıktık ve hiçbir sağlık ekibi gelmedi. Yani kendi çabalarımız ile çıktık” (K 2).

“Çok baskılı bir hava, aşırı derecede insanlar evde oluyor. Yani dışarıda bile durmak zordu. Bütün camlar falan açıldı. Baktık büyük bir sallandık, gürültülü ama sanki bomba atmışlar. Büyük bir gürültü oldu. Sıcakta olduğu için üzerimizde herhalde atlet falan gibi şeyler vardı. Yani yine o derece. Sonra tabii ki şey yap ana baba günü insanlar, elektrikler yok. Elektrikler kesinlikle karanlık çok hatta bağırın, ağlayan” (K 3).

“Gece apar topar kalktık ve çok şiddetli sallandı. Evin kapısı açılmadı. Annemin dili tutuldu. Her birimiz, hepimiz merdivenden aşağı inmeye çalışıyoruz. Sonra kapı açıldı, sarsıntı durur durmaz, biz kapıyı açtık. Ondan sonra can havliyle kapıyı açtık. Nasıl oldu bilmiyorum. Önce açılmadı sonra açtık” (K 4).

“Bu depremleri görünce tabii insan irkiliyor. 99 depreminde ben İstanbul'daydım, ailemle ve çok sıcak bir bunaltıcı bir hava vardı 99 depreminde. Televizyon seyrediyordum. O sırada köpeklerin yoğun bir şekilde ulduğunu duyduk. Yavaş yavaş sarsıntılar, yerden gelen sarsıntıları duyduk, ondan sonra çok hızlandırdı. İnanır mısınız koridorda bulunan dolabın sanki bize gelip gittiğini gördüm. Yani yer çekimi hani biz sanki geriye şey yapıyorduk, yapıyordu. O an ne yapacağımızı şaşırдық. Panik içinde kaldık işte bir süre bekledik, insanlar kaçıyordu. Hani merdivenlerden aşağı iniyordu. Biz kesinlikle şey yapmadık, inmedik yani bekledik. Kendimizi güvenli bir alana aldık” (K 6).

“Gece böyle bir tuhaf bir sesle uyandım aslında o zaman yatağım böyle bir duvar kenarındaydı ve daha önce hiç duymadığım bir uğuldamayla karışık böyle titreme şeklinde bir şey değişik bir ses duydum. Çok fazla zaten hareket edebilme kabiliyetine de sahip olamadık. Herkes olduğu yerde zaten bir anda hani kendini koruma altına alarak bekleme sürecine girdi veya ondan sonra zaten bütün herkes sokaklardaydı ama tabii çok korkunç bir deneyimdi. Yani öyle söyleyeyim, insanların elinden hiçbir şey gelemeceğini anladığı korkunç anlardan biri teslimiyet duygusu” (K 7).

“Hatırlıyorum yani bayağı ciddi hatırlıyorum. Ailemle birlikte ailemin yanındaydım. Gece olduğunda yani o bütün anı depremden ilk binadan çıkmaya çalıştığımızda, babam daha önce Varto depremini küçükken yaşamış biri, o sebeple ilk babamın hani deprem oluyor diye, ben ne olduğunu anlamamıştım. Yani sarsıntıyı hissediyordum ama ne olduğunu anlayamıyordum. Babamın deprem oluyor dediğini, benden ışık bulmam için mum almam gerektiğiyle ilgili bir şeyler söylemişti ve binadan çıkalım demişti. Biz de, böyle ben sendeleyerek, düşerek binadan çıktığımı, komşularımızın da merdivenlerden indiğini hatırlıyorum” (K 8).

“O gün gece otururken birden bire deprem oldu. Korkunçtu gerçekten ve gömme bir portmantomuz yerinden çıkıp tekrar yerine girdi ve küçük tuvaletten inanılmaz, inanılmaz sayıda hamam böcekleri çıktı o çok korkunçtu” (K 9).

“O gün şöyle uykudan uyandık bir sarsıntıyla ama şöyle benim deprem şeyim yoktu sonrasında anladım deprem olduğunu. Bir deprem deneyimim olmamıştı. İlk başta

anlayamadım ne olduğunu, gece uykudan birden bire şey yapınca sonra anladık tabii deprem olduğunu” (K 10).

Deprem Sonrası Gündelik Hayat

Katılımcıların depremin hemen ardından gündelik hayatlarına dair anlatılarında dikkat çeken temel ihtiyaçları karşılamaya dair gereksinimleri bizzat kendileri ve sosyal çevrelerince karşılanmasıdır (kırmızı renkle işaret edilmiştir). Şayet yıkılmadıysa ve çok hasarlı değilse, evlerine acil ve/ya özel ihtiyaçları için girdiklerini belirtmişlerdir (yeşil renkle işaret edilmiştir). Dayanışma örüntülerini oluşturmaları (mavi renkle işaret edilmiştir) ve yardımların yağmalandığına (turuncu renkle işaret edilmiştir) dair anlatılar da dikkat çeken başka bir durumdur. Mevsim koşullarının etkisine değinenler de söz konusudur (pembe renkle işaret edilmiştir).

“Evet, evet şeyi kurduk **naylonla örtecek şekilde çadır kurduk** bütün site o şekilde dışarıda yattık. **Sadece tuvalet ve yemek için** yani yemeğimizi evde hazırlayıp hatta aşafđıda yedik hızlı hızlı her şey” (K 1).

“Bir hafta dışarıda çadırdı kaldık. **Yani kendi imkânlarımızla çadır kurduk**, orada kaldık yani. Yani işte ihtiyaçlarımız için de evleri zaten giremiyoruz. Allah'tan bir şey vardı. Bizim oturduğumuz binada hiç hasarda olmadı. 3 katlıydı zaten demek ki sağlam yapmışlar herhalde ki yani fazla bir etkilenmedi. **Eve girmiştik diğer lavaboda elimizi yüzümüzü yıkayabiliyorduk. Su alabiliyorduk ama böyle hızlı şekilde.** Bir hafta sonra bütün o sıkıntıları yaşadıkdan sonra evimize girebildik yani. Normal evimize tabii ki ama izliyoruz, duyuyoruz, telefonlar çekmiyor, kimse kimseden haber alamıyor, akraba eş dost. Gölçük'te yüzlerce insan öldü. Yardım, **yardım tırlarını soydular**, insanlar öldü. İnsanları mağdur ettiler ya bir takım olumsuz şeyler de oldu, çok insan öldü. Hatırladığım kadarıyla şu vardı, işte imkânı olanlar tırlarla işte yiyecek, içecek, yiyecek vesaire neyse gönderip, gönderildi. **Depremin ağır olduğu yerlere, işte Gölçük'tü izmit'ti o taraflarda çok yardımlarda gitti. Başka şehirlerden gelip o yardımları yağmalayanlar da oldu.** Yani olumsuz şeyler de oldu, olmadı değil. Böyle şeyler de oldu ama bir şey var. 1990'da ki depremde, evet, ülkenin ekonomik durumu, hani insanlar şeydi ama rahat geçinebiliyorduk. Hiçbir yani hiçbir şey pahalı değildi. **Allah'tan yaza geldi, yaza geldiği için insanlar dışarıda kalabildiler. Kış olsaydı herhalde insanların çoğu donarak öldü**” (K 3).

“**Bir çadırınız yoktu. Biz ağaçlarla birlikte böyle derme çatma bir çadır. Herkes öyle yaptı. Evden bez parçaları getirdiler.** Öyle üst üste koyduk işte bir şeyler. Bizim dükkânımız da var, evimizin altında o dükkândan böyle kalın kalın, böyle örtülü örtü, evlerden getirdik, bir şeyler getirdik içine koyduk, öyle yerleri serttik. **O ağaçlarla filan böyle bir derme çatma bir şeyler yaptık ama çok zor.** Herkes dışarıda geçirdi, 10-15 gün dışarıda kaldık. **Yani girdik, bir şeyler aldık. Böyle çabuk çabucak hemen bir şeyler aldık, çıktık. Duş muş almak yok yani. Uzun süre kalmadık, hemen girip bir şeyler aldık, çabucak çıktık öyle**” (K 4).

“Yani çok farkında olduğum bir süreç değildi ama yani aşırı bir organizasyon falan yoktu diye hatırlıyorum. Yani uzun bir süre biz tabii çocuk olduğumuz için olayın farkında değildik. Yani çok bir şey yapamadık ama uzun süre etkisinde sürdürdüğünü biliyorum. **Çok kolay böyle örgütlenen, çok kolay yapılan bir şey yoktu sadece hani insanların depremlerden etkilenen insanları bir araya gelmesiyle, birbirleriyle yardımlaşmasıyla çalışılan bir süreç olduğunu hatırlıyorum**” (K 5).

“Yani bitik vaziyetteydi, insanlar yaşamını yitirmiş binalar yok olmuş işte. **Yalova girişinde o insanların hâlâ o kokan hani cesetlerin kokusu şehir merkezine yayılıyordu. İnsanlar gidip cenazelerini almaya geldikleri zaman o kadar bir yoğun bir şey vardı ki, insanların cesetleri üst üste o sıcakta koyduklarına söyledi.** Cenazelerini aldıklarını söyledi. İstanbul'dan giden çok yardım vardı mesela diğer illerden de tırlar ama o yardımların çoğu gelmediğini insanlar söylüyordu. Ya dışarıda yağmalanıyor ya bir sıkıntılar oluşuyordu işte insanlar belli bir çaresizlikle yaşadılar belli bir süre. Herkes ama herkes parkta kaldı. Yani o anda deprem profesörü dedi ki çok büyük bir deprem yaşayacağız. Evlerinize durmayın deyince İstanbul'da herkes açık alanlarda işte parkları, açık mesire alanlarını tercih etti. Biz de o bulunduğumuz böyle bölgede parkı seçtik ve park full yoğundu. **Tanıdığımız, tanımadığımız insanlarla haşır neşir oluyorsunuz. Yani bir yakın akraba gibi bütünleşiyorsunuz, sırt sırta veriyorsunuz. O sıkıntıları beraber yaşıyorsunuz, sohbet ediyorsunuz, konuşuyorsunuz. Tabii depremde hiçbir zaman yardımlar hemen gelmiyor. İnsanlar, oradaki insanlar birbirlerine destek veriyor, yakınlarını arıyor işte. Deprem bölgesinde yıkılan binaların içinden kendi imkânlarıyla çıkarmaya çalışıyorlar. Mücadele ediyorlar, yakınlarını bulamıyorlar işte o denizden o çıkan ben 1, 2 tane şey yaptım gördüm, çıkan cesetleri insan görüyor, motivasyonu bozuluyor, insanlığından çıkıyorsunuz. E yani hayatınız bir pamuk ipliğine bağlı hiçbir kıymetinizin olmadığını anlıyorsunuz. Yine de şükrediyorsunuz hayatta kaldığımıza. İnsanlar o anda şey halinde yani yakınların şey yapmış, gözlerin içine bakıyorsunuz, boş gözlerle bakıyor, o çocuklar korkulu gözlerle bakıyor, ufaklar daha anlamıyor ama belli bir yaşta bir çocuklar korkulu gözlerle bakıyor. Hayata bakış açıları ve o dönemden bugüne gelen insanlar bile basında görmüşsünüzdür, yaşadıklarını anlatıyorlar. Hala o 99 depreminde yaşadıklarını sanki bugün yaşıyormuş gibi hâlâ anlatabiliyorlar” (K 6).**

“**Barınma ihtiyacımız olmadı. Herkes yazın da vermiş olduğu rahatlıkla kış olsa tabii eminim ki çok daha farklı, daha kötü olurdu. Herkes parklarda sabahlamıştı bu şekildeydi yani herhangi bir yerel yönetimlerden biri destek yoktu. Herkes kendi kendine sokaklarda işte sandalye bulan sandalye tepesinde, tabure bulan tabure ki bulamayan yerde, battaniyelerin üstünde o şekilde geçirmiştik bir iki gece. Şöyle ki, bizim zaten o zaman bir fırınımız vardı, babamın bir fırını vardı, unlu mamuller. Dolayısıyla da hani onlardan tedarik ederek çevredeki insanlara da o şekilde ekmek vesaire ya da işte dışarıda açık olan yerlerden yani hazır şekilde temin edebilmiştik yiyeceklerimizi. Abim o zaman şeye gitmişti, deprem bölgesine gitmişti. Biraz aklımız da ondaydı. Evet, yardım etmek amaçlı hatta yaklaşık böyle bir bayağı bir 20-30 kasa falan ekmek götürmüştü onlara. O şekilde hem yardımlaşarak işte, hem de korkuyla o süreci geçirmeye çalıştık. Hiçbir şeysiz. Tabii, tabii hiçbir şeysiz yani dediğim gibi insanlar zaten biz mesela dışarıdayken çoğu camdan bakıyor. Hani ne işiniz var, niye oradasınız şeklinde ama dalga geçenler bile oluyordu açıkçası. Şimdi abim benim oraya gittiği için biz de ondan hani haberler aldığımız için ve diğer yerlerin çok kötü olduğunu duyduğumuz ve bildiğimiz için o endişe bizde daha fazlaydı açıkçası ama tabii, ikinci günün sonunda mecburen evimize girmek durumunda kaldık” (K 7).**

“**Birkaç hafta şey binanın bahçesinde çadır kurarak yaşamıştık. Kendi imkânlarımızla yaptık. Mahallenin esnafıyla birlikte herkes birbirine mesela çadır konusunda işte destek olmuştu. Evlerden yok, yastık falan getirdiğimizi, nevresim getirdiğimizi falan hatırlıyorum. Çok çocuktuk ki zaten onun böyle şey oyun alanı gibi olmuştu bizim için. Evin içinde değil de dışarıda hep birlikte komşuların da aynı anda uyduklarını görmek şey çocuk olarak farklı hissettiriyordu... Ben herhangi bir kurumdan destek aldığımızı hatırlamıyorum. Yani herhangi bir kurumun geldiğini ve onlarla temas ettiğimiz ile ilgili hiçbir bilgi kalmamış bende. Biz kendi mahalle dayanışması yaptığımızı, komşuluk**

ilişkilirimizi güçlendiriyoruz çünkü fırın komşumuz vardı, sabahları ekmek ondan aldığımızı hatırlıyorum. Yine o derme çatma kurduğumuz çadırlar baraka tarzı şeyler, bunların hepsini kendimiz yapmıştık. Yani gıda ve benzeri hiçbir şey gelmemiştir yani. O yüzden yani kendi koşullarımızda sürdürmüştük" (K 8).

"Yani evlere falan girilemedi işte o zaman hastanede çalışıyordum o zaman ben, hastaları dışarı çıkarma ne biliyim, orada sürekli şeyde durduk, hastalar gelecek, çadır hastanesi, çadır hastanesi demiyim de, yani dışarı çıkardık işte orada içerleri girilmedi birkaç gün öyle çalışılmıştır" (K 10).

Depremden Sonra Kendi Hayatında Değişenler

Deprem deneyimi birtakım tedbirlerin gündelik hayatın bir parçası olmasını beraberinde getirmiştir. Katılımcıların anlatıları tedbire odaklanmıştır (kırmızı renkle işaret edilmiştir). Tedbirin yanı sıra bilinçli olmak da yoğun anlatılar arasındadır (yeşil renkle işaret edilmiştir).

"Bunlar önemli şeyler, evde de, iş yerinde de, yolda da tedbirli olmamız gerekiyor. Çünkü yolda yürürken bir fırtına çıkar, yukarıdan çatanın kafamıza ki düşünebiliyor. Tedbir budur yani dikkatli olmamız gerekiyor. Her konuda uyanık olmamız gerekiyor" (K 3)

"Her zaman bilinçli olmaya, bilinçli davranmaya çalıştık. Yaş ilerledikçe, gördükçe, duydukça, yaşadıkça bazı şeyleri daha kolay oldu benim için adapte olmak." (K 1)

"Özellikle ev içerisinde oluyor işte geri dönüşüme açık atıkların biriktirilmesi diğer atık yani evsel atıklarla karıştırılmaması öyle yani. Mesela alışveriş yapıyoruz sonuçta bunların ambalajlarını işte kullandığımız ürünlerin malzemelerine ayırmak ya da suyu buna göre kullanmak, en başında bulaşığı elde yıkamamak, bulaşık makinesinde yıkamak. Enerji tasarrufuna göre çamaşır yıkamak gibi şeylere aslında dikkat etmeye başlıyor insan Ya da yine havayı kirletebilecek ürünleri kullanmamak ya da aynı şekilde işte hayvanların üzerinde deney yapılan ürünleri tercih etmemek gibi şeyler." (K 5).

"Bu deneyim beni biraz dönüştürdü. Hem çevreme, çevreye duyarlı bir insan olmam gerektiğiyle ilgili hatırlattı. Çünkü ben de günlük hayatımda bildiğim şeyleri yapmıyordum. Yani düzenli ve kendin de sürdürülebilir bir çevre duyarlılığı geliştirmiş değilim. Bunun da etkisinin alışkanlıklar ve yapabileceğim şeylerin içim çabalıyordum gerekti. Bu geri dönüşür türlü bir malzeme için evime yakın bir yer yok mesela onun için uğraşmam gerekiyor gibi hani daha kolaylaştırıcı evimin içinde ayırıştırıp sonra rahatça yapabileceğim şekilde yapabilirsek yapabilirsem mesela ya da çevremde bu insanlar daha fazla çoğalmış olursa ben de daha rahat uyum sağlayabilirim. Yani dönemsel olarak yapmayıp bunu hayatımın bir parçası haline getirebilirim böyle. O yüzden deprem bende benim de bu konudaki eksiklerimi düşündürdü" (K 8).

"Yani şu an mesela bende şey oldu. Eşya konusunda hani çok almamak, minimuma indirmek, yeterli yani, hani biraz minimalist yaşamak şeklinde ya da hayatı daha farklı bakıyoruz. Nasıl diyim, her an her şey olabilir gibi" (K 10).

Karşılaştırmalar

6 ve 22 Şubat ile Kendi Deprem Anısını Karşılaştırma

Katılımcılar, kendi deneyimleri ile 6 ve 22 Şubat depremlerini karşılaştırdıklarında, kendi deprem deneyimlerini hatırd tutsalar da bu güncel depremlerin kendilerine

uzanan etkilerini dile getirmişlerdir. Metinler bütünsel olarak direkt başlıkla ilgili oldukları için metinlerde renklendirme yapılmamıştır.

“Çok üzüldüm. Tabii ki çok üzüldüm biz çünkü onları yaşadığımız için o anlar gözümün önünden geçti. Çok yanlış orda kalmak, çok kötü bir şey. Biz sadece 20 günde perişan olduk, aynı kıyafetler, banyo yapmıyoruz, işe gitmedik. Şimdi, tamam baba para, para lazım oluyor tabii ki o anda babanın şimdi ben bir taraftan baba emekli o zaman babamız çalışıyor tabii ki çalışıyor maaşı var. Hemen sıkıntı çekmedik, para sıkıntısı çekmedik ama o anda işsiz o kadar çok insan var ki nasıl karşıladılar yani o maddi olarak, yemek lazım içmek lazım. Tabii ki nasıl tedarik edeceksin. Çok üzüldüm. Yani her dönünce soğuk, soğuk bir havaya denk gelmesi çok kötü oldu. Yani Allah korusun, Allah’ım yaşatmasın. Sıcakta olsun soğukta olsun, olsa asla yaşatmasın” (K 4).

“Biz belediyede çalıştığımız için direkt olarak bu şeyin içine bodoslama girdik, zaten çalışmaların deprem çalışmalarının içine. Deprem bölgesine sosyologlarımız, psikologlarımız gitti. Ben de İstanbul’da işte belediyenin içerisinde yer aldım. Belediyenin içerisinde yapılan çalışmalarda yer aldım işte bu çalışmalar nelerdi; işte deprem bölgesinden kalkıp İstanbul’a gelenlerle birebir konuşabilme ve tanışabilme fırsatı bulabildim. İşte ikinci el kıyafet olsun, sıfır kıyafet olsun, barınma ihtiyaçlarıyla alakalı bu tarz şeylerle birebir hani aslında kendimizi unutup tamamen onlara odaklandığımız bir süreç oldu bu hani. Dolayısıyla o 99 depremini değil tamamen onlara odaklandığımız için bu depremi daha çok yaşamış olduk” (K 7).

6 ve 22 Şubattan Etkilenen Çocuklar ile Kendi Çocukluk Deneyimini Karşılaştırma

Deprem deneyimini çocuk yaşında karşılayanların 6 ve 22 Şubat depremlerinden etkilenen çocukların durumları ile kendi deneyimlerini karşılaştırdıkları anlatılar deprem anılarının zamansızlığını ortaya koymuştur. Bir önceki başlıkla aynı gerekçe ile metinlerde renklendirme yapılmamıştır.

“O kadar iyi anlıyorum ki onları çünkü okulun açılmasından sonra özellikle Ağustos, Eylül işte okullar açıldı. Çok zor adapte oldum çünkü artçılar devam ediyordu. Sürekli artçı olacak olmayacak ve bir de sosyal medya olmadığı için televizyonlardan da çok fazla net bilgiler alamıyorduk. Biz dediğim gibi okula bile adapte olamamıştım ilk aylarda ve hala çok korkuyorum bu yaşma geldim aradan uzun yıllar geçti. Yine aynı bölgede, aynı binalarda oturuyorum, yenilenmesine rağmen yeni bir binadayım şu anda hala çok korkuyorum maalesef, aşılamayacak bir travma bence” (K 1).

“Yani değişen bir şey yok. Aynı şekilde ben öyle düşündüm. Yani genci ve yaşlıyı fark etmiyor, farkı yok yani o acıyı göstermezsin. Hani orada yıkık dökük bir bina, o insanların psikolojisini düşünemiyorum. Ben kendi yerime de koydum. Ben kendimi onların yerine koydum. Yani onların psikolojisi nasıl düzelir bilmiyorum ama Rabbinden yardım dilemekten başka bol bol dua ediyorum. Onlar için dua ediyorum, başka elinden bir şey gelmiyor. Kendime bakıyorum, ben çok şanslıyım” (K 4).

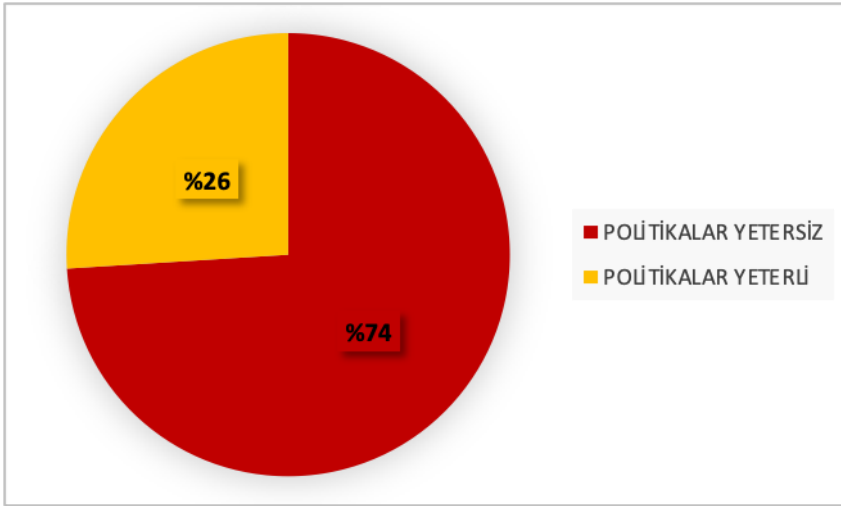
“Yani şöyle belki de ben o zaman yaşadığım depreme göre daha şanslı hissediyor olabilirim şu anı düşününce. Çünkü en azından hani temel ihtiyaçları erişim vs. çok kısa süreçte yerine gelmişti... Biz sadece güvenlik açısından dışarıda kalmak zorunda kalmıştık ama şu anda hala yani aylar geçmesine rağmen hala konteynırlarda yaşayan insanlar dolayısıyla çocukların kendine ait bir alanın olmaması. Açıkçası şimdiki yaşlarında gördüğüm zaman ben çok da farkında değilmişim aslında yaşadığım depremi şu an çocuklar çok daha fazla etkileniyor diye düşünüyorum” (K 5).

“Sosyal medya çok hızlı ve kolay olduğu için Őuanda çocuklar daha fazla etkilendi diye düşünüyorum. Yani benim zamanımda o kadar fazla internet izlemek görüntüleme ulaşmak gibi bir şeyimiz yoktu. Şu anda çocuklar çok daha fazla erişim sağladıkları için hem psikolojik olarak çok etkileniyorlar, etkileri uzun süre devam ediyor. Şu anda çocuklar belki biraz daha farkındalar dolayısıyla yaşadığı zorluğu. Koşulları daha fazla fark ediyorlar diyorum ben” (K 5).

6 ve 22 Şubat Depremleri

6 ve 22 Şubat Depremlerine Yönelik Politikaların Değerlendirilmesi

6 ve 22 Şubat depremlerine yönelik devlet politikaları yeterli ve yetersiz koduyla değerlendirilmiştir. Grafik 1’de görüldüğü üzere katılımcıların %74’ü politikaları yetersiz bulurken, %26’sı yeterli bulmuştur. Politikaların değerlendirilmesine dair anlatılar grafiğin ardında yer almaktadır. Renklendirmeler grafik renkleriyle uyumlu tutulmuştur.

Grafik 1. 6 ve 22 Şubat Depremlerine Yönelik Politikaların Değerlendirilmesi

“Şimdi şöyle o bölgeyi gidip, görmedim hani ne yapılıyor, ne yapılmıyor bilmiyorum ama sosyal medyadan gördüğümüz kadarıyla herkesin elini taşın altına koyduğunu düşünüyorum. Bir şekilde çocukları topladıklarını, uğraştıklarını düşünüyorum” (K 1).

“Ya eğitim sürecinde konteynir okullar yapıldı bu bir alternatif çözüm. Kimsesiz çocuklara da devlet hemen el atıp şey yaptı, sosyal hizmetler tarafından korunmaya alındı diye biliyorum. Yine bir iyi ama daha iyi olabilir mi? Evet, daha iyi olabilir” (K 2).

“Bütün kalbimle söylüyorum ki, bugüne kadar depremle ilgili ciddi anlamda, hiçbir çalışma yapılmadığı için hemen şeye bağlıyorlar. Bakın dere yatağına ev yapılmayacağını bu insanları biliyor halk ama niye müsaade ediyorlar? Ben cahil vatandaşın gittim, dere yatağına ev yattım yapmadan önce neden beni denetlemiyorlar? Neden? Hayır, yapamazsın yasak, ağacı kesemezsin yasak” (K 3).

“Yani **yeterli olduğunu çok düşünmüyorum** açıkçası çünkü açıkçası biz zaten deprem ülkesiyiz ama bununla alakalı ne yazık ki; tam örneğini çalışma ya da işte insanların hani bu kadar mağdur olmamasına sağlayacak bir çalışma olduğunu düşünmüyorum. Sonraki süreçte de yine bir sürü sivil toplum kuruluşları, birçok gönüllü bireysel yardımlar vs. çocukların biraz daha eğlenebilmesi, o an ortamdaki çıkabilmesi ya da işe ne biliyim oradaki atmosferden uzaklaşabilmesi için çalışılmalar yürütüyorlar ama tabii ki geçici oluyor bunlar çünkü bir süre yapıldı ve artık durdu. Şu anda yereldeki STK çalışmaları sürüyor yüzden çokta açıkçası sürdürülebilir faydalı olduğunu düşünmüyorum. Biraz daha yara bandı gibi yani o an yapıldı ve bitti gibi bir süreçte var açıkçası. Yani, **deprem psikolojisinden deprem psikolojisine sokuyorlar**” (K 5).

“**Yetersiz oldukça yetersiz buluyorum**. En çok hani kısa sürede müdahale edilmesi gereken ya da daha öncesinde aslında böyle bir hani deprem gerçeğini göz önünde bulundurularak bir plan oluşturulmadığı için çok olumsuz, çok yetersiz buluyorum... Ne eğitim sürecini, ne barınma şeylerini hala şu anda Hatay'da veya Kahramanmaraş'ta ve diğer bölgelerdeki çocuklar hala bence perişan yani. O kadar yardım toplanmasına rağmen hiçbir tam anlamıyla bir şeyler yerine oturmadı. Hala televizyonda görüyorum, moloz yığınları için hala toplanmamış, mesela deprezede mağdur insanlardan hala para isteniyormuş yani bunları gerçekten duyunca çok üzülüyorum ve kızıyorum” (K 9).

Depremlerden Sonra Çocukların Durumlarını Değerlendirme

Grafik 2, 6 ve 22 Şubat depremlerine maruz kalan çocukların durumlarının değerlendirilme yoğunluğu gösterilmektedir. Çocukların travmatize olmaları, çocuklara yardım etme-destek olma isteği, çocuklar için üzölmek ve eğitime ara verilmesine dair kodlamalar yapılan anlatılar bütünsel olarak direkt başlıkla ilgili oldukları için metinlerde renklendirme yapılmamıştır.

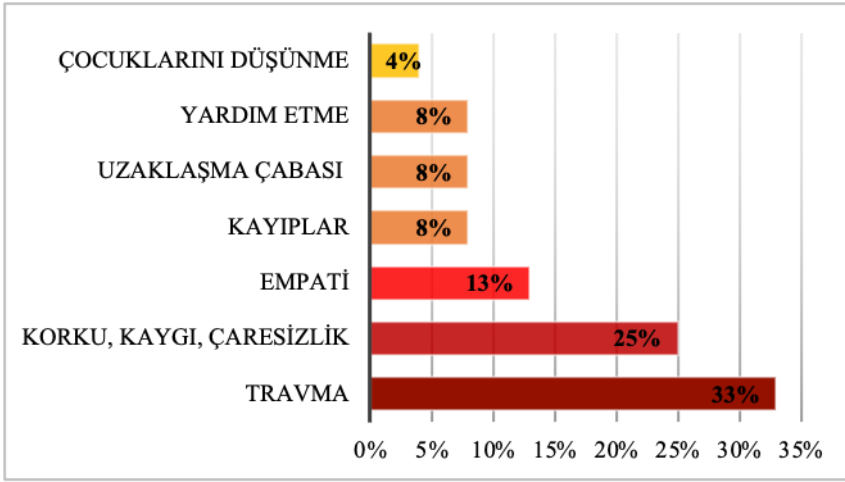
“Bana kalırsa yetişkinlere göre en büyük darbeyi çocuklar aldı. Hani, nasıl söyleyeyim. En çaresiz kalanlar onlardı, ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Yetişkinler biraz daha şeydi ne yapabileceklerini az çok kestirebiliyorlardı. Kendileri karar verebiliyordu ama çocuklarla öyle bir şey yoktu. Bana kalırsa en çok orada zarar görenler çocuklar oldu. Yetişkinlere pek bir şey olduğunu sanmıyorum ama çocukların psikolojisi çok, aşırı etkilendi. Yani o zaten bir çöküş var çocuklarda hani. Çocuk o psikoloji mi düşünsün, o an zaten çökmüş çocuk. Ailesini kaybedenler var, kaybetmeyip gerçekten kaybolan aileler de var” (K 3).

“Çocuklar zaten daha kırılğan gruplar arasındalar o yüzden depremin de en kırılğan gruplarından biri çocuklar ve özellikle çocuklarla ilgili haberler de endişe verici. Ebeveynsiz kalan çocukların, ulaşılamayan çocuklar, kayıp çocuklarla ilgili çok fazla habere maruz kaldık ve bunun gerçekliği endişe verici. O yüzden hani çocuklarla ilgili de ayrıca düşünmek gerekiyor ve maruz kaldıkları, travmanın, yaşadıkları deneyimin ilerde hayatlarını olumsuz etkilememesi için çabalamak gerekiyor. Hem yaşayan yani birebir kayıpları yaşayan ebeveyn kaybı yaşayan çocuklar açısından ya da herhangi bir kurum bakımına da kalan şu anda çocuklar için de aynı şey geçerli. Hem de herhangi bir kayıp yaşamasa da birebir depremin deneyimleyen, sosyoekonomik koşulları değişen, yakın çevresinde kayıpları olan çocuklar açısından da ayrı bir durum var. Onun dışında tabii ki sadece deprem bölgesi için değil ama Türkiye genelinde deprem ve depremin yarattığı gündem sebebiyle çocukların maruz kaldığı ikinci bir durum var. Bu da onların depreme ilgili kaygı geliştirmesine, depreme ilgili sağlıklı bilgi ve düşünce ve duygu, durumu yaşayıp, yaşamadıklarıyla ilgili bir gündem yaratıyor açıkçası. Çocuklarla ilgili ayrıca

düşünmek gerekiyor ve maruz kaldıkları, travmanın, yaşadıkları deneyimin ilerde hayatlarını olumsuz etkilememesi için çabalamak gerekiyor” (K 8).

6 ve 22 Şubat Depremlerinin Hissettikleri

Grafik 3’te deprem deneyimi olan katılımcıların 6 ve 22 Şubat’a dair hissettikleriyle ilgili anlatıların yoğunluğuna yer verilmiştir. En yoğun anlatıların travma , korku-kaygı-çaresizlik ve empatide toplanması, çocuklarını düşünmenin ise yoğunluğu en az anlatıyı içermesi dikkat çekicidir. Anlatılar ise grafiğin ardında yer almaktadır. Metin renklendirmesi grafikte uyumludur.

Grafik 3. 6 ve 22 Şubat Depremlerinin Hissettikleri

“Burnuma moloz kokusu geldi. Hani kötü bir, kötü değil üzüldüm. Hani oradaki insanlar için zor bir süreç. Depremın tuhaf bir kokusu vardır. Ben küçüklüğümde öyle hatırlıyorum, o koku burnuma geldi. Moloz, kum, çakıl gibi anlatamıyorum” (K 2).

“İnsanların çoğunun psikolojisi bozuldu, bu bir gerçek ama ne oldu biliyor musunuz? Ülkenin insanları depremin olduğu yer ve olmadığı yerde bile insanlar sarsıldılar. Herkes deprem bölgesine canla başla koştu. Yediden yetmişe o zaman birlik, beraberlik, güçlü bir bağ vardı” (K 3).

“Yani hepimiz belki tüm Türkiye, belki tüm dünyadaki hani hassasiyetli insanları etkilendi bu durumdan. Hepimiz çok etkilendik. Hani burada sadece etkilendik kelimesinin çatısı altında da indirgeyip hani küçük bir şekilde etkilenir de geçmek istemiyorum” (K 4).

“Bizim taşıma sebebimiz oldu çünkü biraz daha 99 depremi yaşamıştık şu anda İstanbul’da bir deprem bekleniyor. Aslında daha küçük bir şehir, biraz daha güvenli barınabileceğimiz bir şekilde taşınma ihtiyacı doğdu o süreçten sonra çok fazla takip ettik. Çok fazla etkilendik yani orada deprem yaşayan insanlardan haber alamamak işte, onların ne halde olduğunu çok geç görmek işte yapılan yardımların plansız olması, yerine ulaşılmaması, bir süre sonra da yığınla yardım yapılmaya çalışılması, organizasyon anlamında çok fazla eksik olması endişelendirdi açıkçası İstanbul’da benzer bir deprem yaşanırca çok büyük bir felaket olacağını düşünmüştüm” (K 5).

“Depremde çaresizlik hissediyorsun” (K 6).

“Duyarlı insanımız gerçekten var. O insanların da git gide artacağını ben inanıyorum çünkü hani uzaktan davulun sesi hoş geliyor, yakından gelince sıkıntılar oluyor. O anı yaşamadan, inşallah insanlar birbirlerine her konuda destek verirler, herkes, her birbirinin bu konularda bilinçlendirir, **birbirlerine yardımcı olurlar**” (K 6).

“Hiç iyi şeyler hissettirmiyor açıkçası. Şimdi bu İstanbul depremi zaten bekleniyor, konuşuluyor. O yüzden hani her gece yatarken açıkçası böyle bir tedirginlik ve huzursuzlukla zaten yatıyoruz. Herkes gibi daha doğrusu. **Hani unutmadığımız bir şey bu artık beynimizin içine yer etmiş durumda.** Bu akşam mı olur yarın mı olur, haftaya mı olur? Bu şekilde sürekli düşündüğümüz bir sıkıntı haline gelen bir şey oldu. Yani düşünce halini aldı. Bir de çocuk sahibi olduktan sonra daha da tetiklenen bir durum haline geldi. Hani bunun çocuğu olanlar ve olmayanlar olarak ayırmak ne derece doğru bilmiyorum ama insan daha çok sorumluluk sahibi hissediyor kendini. Yani böyle bir şey olduğunda kendinizi düşünmüyorsunuz bir kere sürekli düşündüğünüz şey; öyle bir anda ben çocuğuma ki yan odada yatıyor. Hani ulaşabilir miyim onu koruyabilir miyim deprem anında ya da deprem olduğunda ben onun için ne yapabilirim gibi bir sürü yüzlerce senaryo düşünüyorsunuz ve bu senaryoların hiçbirinde kendinizi düşünmüyorsunuz ya da annenizi ya da babanızı düşünmüyorsunuz. **Çocuk varsa öncelikli düşündüğünüz şey çocuğunuz oluyor**” (K 7).

“Yani en yakın zamanda geçen yıl **deneyimlediğimiz depremin hala duygusal yüklerini hissediyorum.** Hani o duygusal yükü hatırlamamak için kaçındığımı düşünüyorum ve o günden bu yanadır aslında 1 yıldır da her akşam uyumadan önce aklımda deprem var ve hani kendimi güvende olarak hissetmeyerek uyuyorum. Deprem korkusuyla uyuyorum. O yüzden özellikle bu birinci yılında çok fazla görsel ve yani medyadaki içeriklere maruz kalmamaya çalıştım. Şöyle söyleyeyim, **internetimi kapatıyorum, haberleri izlemek istemiyorum. O çaresizliği görmek ve duymak istemiyorum.** Çünkü elimizden çok fazla bir şey gelmiyor” (K 8).

“Ya beni ve benim gibi insanları çok farklı şekilde bir nevi tabire caizse **travmalar** bıraktı. Hani bende belki psikolojik olarak çok bir şey yaşamadım ama mesela çevremde gece uyuyamayan ne bileyim işte her an deprem olabilir korkusu yaşayan insanlar oldu. Şöyle yani bu tarz bir durum, **yani pek çoğumuzu etkiledi. Hani psikolojik olarak belki travma bıraktı, belki geçmişte yaşadığımız bir tramvayı ortaya çıkardı. Hani farklı yönden bir tramvayı, korkularımızı vesaire ortaya çıkardı** ama ben de çok aşırı derecede bir şey oluştu” (K 9).

Tartışma ve Sonuç

Çalışmanın sonucunda, depremlerin, depremi deneyimleyenler üzerinde uzun soluklu etkiler bıraktığı iddiası kapsamında, üç temel başlık oluşmuştur: katılımcıların şahsi deprem deneyimleri, karşılaştırmalı anlatılar, 6 ve 22 Şubat depremlerine dair değerlendirmeler. Bu başlıklar, çocukluğunda deprem deneyimi yaşayanların 6 ve 22 Şubat depremlerine dair değerlendirmelerinin bütünsel bir aktarımı olarak bulgular bölümünde sunulmuştur.

Katılımcılar kendi deprem deneyimlerinde, depreme yakalanma anı ve sonrasına değinmişlerdir. Depreme yakalanma anı, travmatik de bir an olabileceğinden

çoğunlukla zihin berraklığıyla anlatılmıştır. Bu an'a dair anının unutulmamaktan ziyade, zihnin bir kenarında ortaya çıkmaya hazır şekilde tutulduğu fark edilmiştir. Deprem sonrasındaki anlatılarda ise toplumsal dayanışma örüntülerinin izlerine rastlanmıştır. Mahalle dinamikleri, deprem sonrasında bir arada kalmayı elverişli kılmıştır. Deprem sonrasındaki dayanışma Çil (2024) tarafından da araştırılmış, dayanışmanın ulusları aşan bir yapıya oldukça hızlı bir şekilde evrilebildiği de ortaya koyulmuştur. Bu bağlamda bu araştırma, deprem sonrasındaki toplumsal dayanışmanın reel karşılığına dair pozitif bir tartışmayı öne sürebilmektedir. Öte yandan, toplumsal dayanışmanın yerini toplumsal yozlaşmanın da alabileceğine dair anlatılar mevcuttur. Yağmalama ve yardım tırlarının soyulması deprem sonrası anılara dair hatırdaki kalan önemli bir durum olarak araştırmada yerini almıştır.

Deprem sonrası bir aradalığın birey, toplum ve devlet üçgeniyle kurgulanması gerektiğini belirten alan yazın (şıvgın ve Afacan, 2020) da deprem yaşayanların toplumsal dayanışmalarına ek olarak devlet desteği beklentilerine dair anlatılarla bu araştırmada görünür olmuştur. Kendi imkanları ile deprem sonrasını kotarmaya çalışan, gündelik hayat rutinine girmeye çalışan bireylerin devletin de sürece bir aktör olarak müdahil olmasını istemeleri söz konusudur.

Diğer önemli bir başlık ise depremler arasındaki karşılaştırmalardır. Katılımcılar, kendi deprem deneyimleri ile 6 ve 22 Şubat'ı, kendi deprem deneyimleri içindeki çocukluk anıları ile 6 ve 22 Şubat depremlerini yaşayan çocukların koşullarını karşılaştırmalı olarak ele almışlardır. Burada fark edilmiştir ki, her ne kadar kendi deprem deneyimini zihin berraklığı ile dile dökseler de, 6 ve 22 Şubat depremleri kendi geçmiş acılarının yerini almıştır. Bu durumun tetiklenme ve/ya acının yenilenmesi bağlamlarında psikoloji ve/ya psikiyatri bilgi birikimiyle detaylıca çalışılması gerektiği düşünölmüştür. Çocukluğa dair değerlendirmede ise, zaman etkisi ortaya çıkmıştır. Kendi çocukluklarında yaşadıkları deprem deneyiminin bugün deprem yaşayan çocukların deneyimlerinden daha yumuşak bir geçiş içerdiiğinin altı çizilmiştir. Burada zaman etkisi diye altını çizdiğimiz durum ise, içinde bulunulan zamanın/dönemin gereklilikleri ve getirileridir. Bugünkü çocukların, depremi başka sosyal mecralarda yeniden yaşadıklarının, iyileşme sürecinin geciktiğinin, farklı deneyimlere de kolayca ortak olunabildiğinin vurguları dikkat çekici olmuştur. Deprem zamanlarındaki iletişim biçimlerine dair alan yazın bilgisi (Demir, 2023; Asa ve Dopan-Güllüpinar, 2023; Kolukırık ve Tuna, 2009) de medyanın etkisini açıkça görebilmeye imkan vermektedir.

Ağrılıkla 6 ve 22 Şubat depremlerine odaklanan üçüncü başlıkta ise, depreme dair politikaların değerlendirilmesi, depremin hissettirdikleri ve çocukların durumları detaylıca işlenmiştir. Politikalar konusunda bir fikir birliği söz konusu değerildir. Öte yandan politikaların yetersizliğine dair görüşler yeterlilik ifadelerine göre daha yoğundur. Politikaların değerlendirilmesinde dikkat çeken durum sadece deprem

sonrasının gündemde olmaması; deprem olmadan önce de yapı süreçlerinin denetim altında tutulmasının önemli görülmesidir. Politika yapımcıların depremin afete dönüşmesine neden olan yanlış uygulamalardan sorumlu oldukları vurgulanmıştır.

Deprem politikalarının değerlendirilmesi, çocuklar için özel olarak yapılanlara da odaklanılmasını beraberinde getirmiştir. Burada ön plana çıkan yoğun anlatılar çocukların travmatize oldukları, çocuklara yardım etme isteği, çocuklar için üzölmek ve eğitim sürecinin depremden etkilenmesi şeklindedir. Afet yönetiminde, çocukların kırılğanlıklarının göz ardı edilmemesi gerektiğini öne süren alan yazın (Gibb ve ark., 2022; Winangsih Kurniati, 2019; Rodriguez-Giralt ve ark., 2020a, 2020b, 2020c; Cerna-Turoff ve ark., 2021) ile oldukça örtüşen sonuçlar elde edilmiştir. Çocukların psikolojik sağlamlıklarını artırma gerekliliği de yine alan yazın (Peek ve ark., 2018; Karabulut ve Ekler, 2009) ile benzer anlatılar içermektedir. Deprem sonrası çocuk politalarında, depremin çocukların hayatlarında değıştirdiği sosyoekonomik koşulların göz ardı edilmemesi gerektiğini belirten katılımcıların anlatıları da alan yazınla (Kousky, 2016; Muzenda Mudavanhu, 2016) benzerlikler taşımaktadır. Eğitim süreçleri ile ilgili ise, anlatılar ve alan yazın bilgisi arasında doğrudan bir ilişki kurulamamıştır. Mevcut eğitim sürecine deprem ve afet dirençliliği hakkında donanımlı olmaya dair eklemelerin önemini ortaya koyan alan yazın (Duran, 2023) dikkat çekerken, araştırmadaki eğitim anlatısı deprem anına odaklanmış ve sürece ara verilmesi yönündeki görüş ön plana çıkmıştır.

Çocukların afet planlamasına dahil edilmeleri ile ilgili ise yoğun ve net olmayan bir anlatı mevcuttur. Oysa alan yazın (Fothergill, 2023; Rowland ve ark., 2020; Delicado ve ark., 2020; Grisi ve ark., 2020), çocuk katılımını, afet planlamasında da önemseyen bir yerdedir.

6 ve 22 Şubat depremlerinin katılımcılara hissettirdikleri görüşmeleri toplamak, kapanışı yapabilmek için öne sürölen soruları içermiştir. Burada travma, korkular-kaygılar-çaresizlik, empati içeren anlatılar yoğun bir şekilde izlenirken, kayıplar, uzaklaşma çabası, yardım etme isteği ve çocuklarına dair kaygılar hakkındaki anlatılar da hatırı sayılır verilere dönüşmüşlerdir. Travma, korkular, kaygıları çaresizlik hissi gerek alan yazın birikiminin psikoloji ve/ya psikiyatriyle ilişkili olması, gerekse araştırmacıların etik ilkeleri gereği yüzeysel geçilmeye çalışılmış; katılımcıların da tetiklenmemeleri sağlanmıştir. Deprem sonrası enformasyon yayılımının travmayı yenileyici ve iyileşmeyi erteleyen hızı karşısında (Serin ve Ünlü, 2024; Yıldırım, 2023) kişisel olarak haber alma, takip etme araçlarından uzak durmaya vurgu yapan anlatılar da önemlidir.

Ezcümle, Türkiye deprem kuşağı coğrafyasına konumlanmış bir öлке olarak, depremin afete dönüşmesine engel olma yönündeki politikalarda eksik kalabilmektedir. Afet

sosyoloji bağlamında değeriendirildiğinde bu durumun, depremi yaşıayanların deprem etki alanından çıkabilmeleri önünde önemli bir engel olduğu söylenebilir.. Bu araştırma ile, çocukluğunda deprem yaşıayanların 2023 yılında Türkiye'nin toplumsal gündemini oluşturan önemli depremlerden de kendi deneyimleri gibi etkilenmeleri deprem etkisinin zamansızlığını; toplumsal dayanışmanın herhangi bir deprem deneyiminde politik kararların önüne geçebildiğini; çocukluğun inşasında deprem deneyiminin kırılmalığı pekiştirici bir rolü olabileceğini tartışmaya açmak mümkün olabilmıştır. Travma, eğitim sürecinin afet dirençli gözden geçirilmemesi ve planlamalarda karar verme süreçlerine katılım mekanizmaları deprem kaynaklı afet yönetiminin gelecek araştırmalarda akademik ve politik olarak üzerinde eğilinmesi gereken konular olduğunu söylemek mümkündür. Deprem, bir doğa olayı olarak ele alındığında, doğa bilimlerinin bu konuda çalışma yürütmeleri beklenir, fakat Türkiye'de deprem bir doğa olayı olmanın yanı sıra bir afettir. Bu sebeple, afet sosyolojisi alanında, depremin insanlar ve toplumlar üzerindeki etkilerinin değeriendirildiği çalışmaları artırılması önemsenmektedir.

Makalenin Araştırma ve Etik Beyanı Bilgileri

Yazarın Çıkar Çatışması Beyanı	Araştırmaya konu olan durum, olgu veya kurum ile yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Yazar(lar) Katkı Oranı Beyanı	Çalışmanın tamamlanmasında birinci yazarın katkı oranı % 50, ikinci yazarın katkı oranı % 50'dir.
Etik Kurul Onay Belgesi	Araştırmanın etik kurul onayı 04/04/2023 tarihinde İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 2023/177 No'lu kararı ile elde edilmiştir.

Kaynakça

- Asa, A. N. & Doğan-Güllüpinar, M. (2023). Afetler ve Haberin Ötekileştiren Dili: Türkiye'de 6 Şubat Kahramanmaraş Depremleri Örneği. *The Journal of Communication and Social Science*, 3(2), 280-300.
- Bal, H. (2016). Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri Uygulamalı-Örneklı. Sentez Yayıncılık: Bursa.
- Berg, B. L. Lune, H. (2019). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Çev. Ed. Asım Arı. Eğitim Yayınevi: Konya.

- Buran, A. (2017). Nitel Araştırmada Veri Toplama. Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları. Editörler: Fatma Nevra Seggie, Yasemin Bayyurt. Anı Yayıncılık. Ankara. Ss.43-58.
- Cerna-Turoff, I. Tina Fischer, T. Mansourian, H. & Mayhew, S. (2021). The pathways between natural disasters and violence against children: a systematic review. *BMC Public Health*. 21(1249).
- Çil, Z. (2024). Almanya'da 6 Şubat Depremlerinin Etkisi: Toplumsal Birlik ve Dayanışma Örneği. *HABITUS Toplumbilim Dergisi*, (5), 61-71.
- Delicado, A. Arenas, M. Nikolarazi, M. Kanari, C. Grisi, A. Cordani, F. & Keir, S. (2020). Rights, Information, Needs and Active Involvement in Disaster Risk Management. *Children and Young People's Participation in Disaster Risk Reduction*. 63-91.
- Demir, S. T. (2023). Afet Medyası ve Medya Afeti: 6 Şubat Kahramanmaraş Depreminin Anımsattıkları. *TRT Akademi*, 8(18), 709-716.
- Duran, M. (2023). Erken Çocukluk Eğitiminde İklim Değişikliği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, 100-114.
- Fothergill, A. (2023). Children, Youth, and Disaster. *Oxford Research Encyclopedias, Natural Hazard Science*, 1-28.
- Gibb, C. Campbell, N. Meltzer, G. Fothergill, A. (2022). Researching children and disasters: What's different in pandemic times? *Australasian Journal of Disaster and Trauma Studies*. 26(2), 83-98.
- Grisi, A. Cordani, F. Ribeiro, S. Kanari, C. Argyropoulos, V. Arenas, M. & Delicado A. (2020). Dialogues with Children, Mutual Learning Exercises and National Policy Debates, *Children and Young People's Participation in Disaster Risk Reduction*. 37-62.
- Güler, A. Halicioğlu, M. B. Taşğın, S. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Teorik Çerçeve- Pratik Önerileri 7 Farklı Nitel Araştırma Yaklaşımı- Kalite ve etik Hususlar. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Karabulut, D. & Bekler, T. (2009). Doğal Afetlerin Çocuklar ve Ergenler Üzerindeki Etkileri. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 5(2), 368-376.
- Kolukırık, S. & Tuna, M. (2009). Türk Medyasında Deprem Algısı: Marmara Depremi Örneği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 286-298.
- Kousky, C. (2016). Impacts of Natural Disasters on Children, *Princeton University*, 26(1), 73-92.
- Patton, M. Q. (2002). Qualitative Research & Evaluation Methods (3rd Editio). *Sage Publications*.

- Peek, L. Abramson, D.M. Cox, R.S. Fothergill, A. & Tobin, J. (2018). Children and Disasters. In: Rodríguez, H. Donner, W. Trainor, J. (editörler). *Handbook of Disaster Research*. Handbooks of Sociology and Social Research. 243-257.
- Merriam, S. B. (2018). Nitel Araştırma Desen ve Uygulama için Bir Rehber. Çev. Ed. Selahattin Turan. Nobel Yayınları: Ankara.
- Muzenda Mudavanhu, C. (2016). A review of children's participation in disaster risk reduction. *Jàmbá: Journal of Disaster Risk Studies*. 8(1).
- Rodríguez-Giralt, I. , Arenas, M. and López Gómez, D. 2020c. Children, participation and disasters in Europe: A poor record. *Children and Young People's Participation in Disaster Risk Reduction*, 15-36.
- Rodríguez-Giralt, I. and Mort, M. & Delicado, A. 2020a. Concluding remarks: Reimagining children's place in disaster risk management. *Children and Young People's Participation in Disaster Risk Reduction*, 151-160.
- Rodríguez-Giralt, I. and Mort, M. Nunes de Almeida, A. & Sofia Ribeiro, A. (2020b). Building a Framework for Child-centred Disaster Risk Management in Europe. *Children and Young People's Participation in Disaster Risk Reduction*, 93-116.
- Rowland, J. Arenas, M. Cordani, F. Grisi, A. Nikolarazi, M. Papazafiri, M. Lloyd Williams, A. Goto A. & Bingley, A. (2020). Participatory Tools for Disaster risk Management with Children and Young People. *Children and Young People's Participation in Disaster Risk Reduction*, 117-149.
- Serin, E. & Ünlü, S. (2024). Sosyal Medya Çağının Salgını Bilgi Dezenformasyonu: Twitter Üzerinden 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi Hakkında Bir Değerlendirme. *The Journal of Communication and Social Science*, 4(1), 1-16.
- Sıvgın, B. & Afacan S. (2020). İklim Krizi ile Küresel ve Bireysel Mücadeleye Yönelik Bir Çalışma: Greta Thunberg Örneği. *DSJOURNAL* 1(2), 141-158.
- Winangsih, I. & Kurniati. E. (2019). Disaster Mitigation in Early Childhood Education. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 454, 296-301.
- Yıldırım, F. E. (2023). 6 Şubat 2023 Depreminde Türkiye'de Twitter'ın Kullanımı. *Intermedia International e-Journal*, 10(19), 276-292.

The Timelessness of the Earthquake Effect: Evaluation of the 6 and 22 February Earthquakes by Those Who Experienced Earthquakes in Their Childhood

Extended Summary

While the Türkiye and Syria earthquakes of 6 and 22 February 2023 directly affected a wide geography, they turned into a disaster that transcended borders. It has been possible to see that the earthquake did not only remain at the place and time where it occurred, but that its effect became increasingly widespread. This research focused on individuals who captured the traces of the spreading effects of these earthquakes. These individuals, who had earthquake experiences in their childhood, were able to look at the 2023 earthquakes and compare their own experiences with their observations of those who directly experienced the 2023 earthquakes.

Purpose and Significance

What is claimed by this research is that, as a natural event that is not limited to the place and time in which it occurs, an earthquake leaves ongoing effects on individuals exposed to an event once in their lives. The aim of the research is to highlight the timelessness of the earthquake through experiences that reveal that the earthquake experience does not remain in the moment.

Method

Conducted with qualitative method, this study includes some of the data collected under a project supported by TUBITAK. A hallmark of the qualitative method is that it is not subject to a sample size rule, and that the research reaches saturation when narratives begin to be repeated. Within the scope of the article, the evaluations of 10 participants who had earthquake experience in their childhood regarding the February 6 and 22 earthquakes were obtained through in-depth interviews. Participants were reached through the snowball technique (Patton, 2002). Data were collected by the in-depth interview technique. Interviews were conducted face to face or with one of the programs that offer online video calling (Zoom or Google Meet), which lasted approximately 30 minutes. The interviews were voice recorded with the informed consent of the participants, and the voice recordings were transcribed and analyzed with the MaxQda Analysis Program. Analysis was performed using qualitative coding, hierarchical code-subcode map, matrix, word cloud and density graphs.

Ethics committee approval for the research was received from Istanbul University-Cerrahpaşa Social and Human Sciences Ethics Committee. There was no ethical violation during data collection or analysis.

Findings

The narratives include the interviewees' own earthquake experiences, their perspectives on the February 6 and 22 earthquakes, and a comparison of the two. The interviewees' own experiences include the memory of being caught in the earthquake, daily life following the earthquake, and the changes in their lives after the earthquake; Overview of the February 6 and 22 earthquakes. What they felt after February 6 and 22 (trauma, helping, thinking about their children, fear-anxiety-desperation, effort to distance themselves, empathy, losses), evaluation of the earthquake policies of February 6 and 22 (adequate and inadequate), 6 and the situation of children who experienced February 22 (feeling sorry for children, traumatization of children, desire to help and support, interruption of education); Comparisons were coded as comparing 6 and 22 February with one's own earthquake memory and one's own childhood experience.

What stands out in the participants' narratives about their daily lives immediately after the earthquake is that their basic needs are met by themselves and their social environments. They stated that they entered their homes for urgent and/or special needs, provided they were not collapsed and not too heavily damaged. The creation of patterns of solidarity and narratives about aid being plundered are another remarkable issue. There are also those who touch upon the effect of seasonal conditions.

The earthquake experience made some precautions a part of daily life. Participants' narratives focused on precaution. In addition to caution, being conscious is also among the intense narratives.

When the participants compared their own experiences with the February 6 and 22 earthquakes, they expressed the effects of these current earthquakes on them, even though they remembered their own earthquake experiences. The narratives of those who experienced an earthquake as children and comparison of their own experiences with the situations of children affected by the February 6 and 22 earthquakes constitute points that highlights the timelessness of earthquake memories.

State policies regarding the February 6 and 22 earthquakes were evaluated with the code of adequate vs inadequate. While 74% of the participants found the policies inadequate, 26% found them sufficient. The intensity of the narratives about the feelings of participants with earthquake experience about February 6 and 22 are

included. It is noteworthy that the most intense narratives are collected in trauma, fear-anxiety-desperation and empathy, while thinking about their children contains the least intense narrative.

Discussion and Conclusions

Extending over an earthquake-prone territory, Türkiye may be lacking in policies to prevent earthquakes from leading to a disaster. This situation is a significant obstacle for those who experienced the earthquake to leave the earthquake impact area. With this research, it is seen that those who experienced earthquakes in their childhood will be affected by the important earthquakes that constitute Türkiye's social agenda in 2023, as well as their own experiences, indicating the timelessness of the earthquake effect, and that social solidarity can override political decisions in case of an earthquake. One may even argue that the earthquake experience has a role in reinforcing fragility in the construction of childhood. It is possible to say that trauma, disaster-resistant review of the education process and participation mechanisms in decision-making processes in planning are issues that should be addressed academically and politically in earthquake-related disaster management.

